

TALEPAPIR

”Det talte ord gælder”

Spørgsmål

Samrådsspørgsmål AQ

Vil regeringen tage initiativ til at styrke indsatsen mod de såkaldte ’fertiliseringsgifte’ (farlige kemikalier der er hormonforstyrrende, fosterskadende og generelt skadelige for forplantningen) bl.a. gennem forbud mod indhold i produkter, skærpede og bindende grænseværdier i foder, føde- og drikkevarer, jord samt krav til emissioner til jord og luft?

Samrådsspørgsmål AR

Hvilke muligheder ser ministeren for en forstærket indsats i EU og internationalt med baggrund i en ny ambitiøs dansk og evt. nordisk indsats mod de såkaldte "fertiliseringsgifte"?

Samrådsspørgsmål AS

Er regeringen parat til at afsætte nye midler til en forstærket og kontinuerlig forskning på Rigshospitalet (EDMaRC) i sammenhængen mellem miljøproblemer som farlig kemi og den lave fertilitet, som bliver tydeligere år for år?

Spørgsmålene er stillet efter ønske fra Carl Valentin (SF).

Svar

Det står skidt til med fertiliteten i Danmark og hele Europa. Nedsat frugtbarhed er en af de mest udbredte sygdomme i dag, og op til en fjerdedel af dem, som ønsker at blive forældre, oplever problemer med at lykkes. Regeringen er opsat på at sætte ind på mange fronter og stoppe den udvikling. Statsministeren nævnte i sin nytårstale, at hjælpen til barnløse skal udvides. Regeringen vil hjælpe ufrivilligt barnløse og styrke adgangen til fertilitetsbehandling i Danmark. Regeringen har netop afsat midler til tilbud om gratis hjælp til barn nummer to samt udvidet antallet af forsøg til reagensglasbehandling i det offentlige til første barn for enlige og par. Men vi skal ikke nøjes med at hjælpe, når problemerne først er der. Vi skal også forebygge, at de opstår.

Der er mange faktorer, der påvirker vores fertilitet. Vores forplantningsorganer formes allerede i fostertilstanden og har stor betydning for vores fertilitet hele livet igennem. Derfor er det vigtigt, hvilke kemiske stoffer mødre udsættes for, når de er gravide, for vi ved, det kan påvirke deres fostres evne til at få børn, når de bliver voksne. Det lægges til grund som videnskabeligt vist.

Præcis *hvilken* rolle, de hormonforstyrrende stoffer spiller for vores fertilitet er stadig uklart. For vores

nuværende livsstil - hvad vi spiser og drikker, om vi ryger, hvordan vi bevæger os og hvor gamle vi er, når vi gerne vil have børn - spiller også ind på vores fertilitet. Men et er de valg, vi selv tager; noget helt andet er at blive udsat for kemikalier, der skader vores evne til at få raske børn, uden vi aner det, og det er et valg, vi ikke selv træffer.

Det er et kæmpe problem, at man som ganske almindelig forbruger kan risikere at få hormonforstyrrende stoffer med hjem, når man køber en hagesmæk til sit barn, eller en tube solcreme. Og det problem bliver kun større, når forbrugerne køber varer online fra lande udenfor EU. Her prøver vi at gøre så meget, vi kan, men det er svært at gøre noget ved.

Dansk indsats mod hormonforstyrrende stoffer

Fra dansk side har vi kæmpet på tværs af partierne for at få reguleret hormonforstyrrende stoffer og få forbudt en lang række hormonforstyrrende stoffer i alt fra kosmetik til plastblødgørere.

Senest med at få grundlaget på plads for håndtering af hormonforstyrrende kemikalier på tværs af lovgivninger i alt fra barnevogne til industrirobotter og øjenskygge og i arbejdet for nye regler om legetøj. Det kommer jeg tilbage til.

Men der er stadig meget langt igen, før vi er i mål.

Hormonforstyrrende stoffer skal testes, klassificeres og forbydes i forbrugerprodukter

For mig at se, er det især på tre områder, hvor vi fremover skal sætte ind, og det skal ske igennem EU:

For det første skal de hormonforstyrrende stoffer og dem, der skader fosteret og forplantningsevnen – forbydes i alle produkter til forbrugere, så vidt det er muligt. Hverken danskere eller andre forbrugere i hele EU skal risikere at blive udsat for hormonforstyrrende stoffer, når de køber ind.

Det er helt uacceptabelt, at EU's kemilovgivning ikke for længst har fået en ordentlig overhaling og har forbudt de her stoffer, som lovet af den tidligere Kommission. Det har jeg ikke tænkt mig at tie stille med overfor den nye Kommission. Kommissionen må simpelthen i arbejdstøjet. Mange lande støtter men det lykkedes ikke under den tidligere kommission.

Vi skal selvfølgelig også have de hormonforstyrrende stoffer ud af kosmetik og legetøj. Vi er i fuld gang med at ændre legetøjsreglerne, hvor vi presser på for at få alle de her skadelige stoffer ud af legetøjet. Samtidig venter vi på, at Kommissionen fremsætter forslag til revision af kosmetikforordningen. Her vil vi også

arbejde for et automatisk forbud mod hormonforstyrrende stoffer. Og når kravene til produkter i den nye Eco Design forordning kommer, skal vi gå benhårdt efter at få de hormonforstyrrende stoffer ud - ud af tøj og sko, ud af møbler, ud af maling og mange flere produkter.

For det andet, så skal kriterierne fra 2023 for, hvornår et stof er hormonforstyrrende ud og bruges i praksis. Fra Danmarks side kan og bør vi gå foran og foreslå nye stoffer til klassificering som hormonforstyrrende. Samtidig skal der udvikles flere gode testmetoder, så man kan teste for alle de forskellige skadelige effekter, hormonforstyrrende stoffer har. Danske forskere, der har lavet sublim dansk forskning yder væsentlige bidrag til dette arbejde.

Når vi løfter blikket og kigger endnu længere ud i verden, så har EU allerede foreslået, at klassificeringen af hormonforstyrrende stoffer skal gælde globalt - under det globale harmoniserede system, GHS, - så vi har den samme målestok for hormonforstyrrende stoffer i hele verden.

Det er vigtigt, fordi kemikalier og produkter i stigende grad handles globalt. I 2022 besluttede FN at opdatere den samlede viden om hormonforstyrrende stoffer, og hvordan de påvirker miljø og sundhed. Når anbefalingerne herfra kommer ved udgangen af 2025, har vi et solidt grundlag for, hvordan man i EU og internationalt

prioriterer det videre arbejde med at forebygge menneskers og miljøets udsættelse for hormonforstyrrende stoffer.

For det tredje, så skal industrien leve op til deres ansvar. Vores fælles EU kemikaliereregulering er baseret på forsigtighedsprincippet. Der er allerede krav til industrien om at bruge de rigtige testmetoder, teste om kemikalierne er skadelige, fx om de skader forplantning og fertilitet. Og det er industriens ansvar ifølge lovgivningen, at deres produkter anvendes sikkert for mennesker og miljøet.

Da vi indførte de fælles EU-regler på kemikalieområdet (REACH), talte vi om princippet 'ingen data - intet marked', altså - at uden den nødvendige dokumentation for, om stofferne er farlige, kan virksomhederne ikke sælge deres produkter. Det er et godt princip!

Desværre mangler stadig væsentlig dokumentation for farligheden af mange kemiske stoffer - ikke mindst, om de har hormonforstyrrende effekter. Jeg synes, vi skal genoplive princippet om 'ingen data - intet marked', og vi kan passende kalde det for et 'udvidet forsigtighedsprincip'. Det skal være sådan, at hvis stofferne ikke er testet, så kan de ikke sælges, og hvis de tester positivt for f.eks. hormonforstyrrende effekter, ja så skal de som udgangspunkt forbydes, med mindre de er helt uundværlige i samfundet.

Hormonforstyrrende stoffer i fødevarer, jord og luft

Der skal ikke hældes hormonforstyrrende stoffer i jorden eller lukkes hormonforstyrrende stoffer ud i luften. Det skal forebygges ved at stille passende miljøkvalitetskrav, og krav i luftvejledningen.

Disse krav samt miljøbeskyttelseslovens regler om miljøgodkendelser af de mest forurenende virksomhedstyper, reglerne om udledningstilladelser, samt krav til virksomhederne om at anvende de bedste tilgængelige teknikker til at forebygge forurening skal medvirke til at sikre, at bl.a. hormonforstyrrende stoffer ikke udledes til miljøet til skade for danskerne. Danskerne skal ikke frygte, at hormonforstyrrende stoffer spredes fra jorden til drikkevandet eller til luften.

Når det gælder fødevarer og foder, er det regeringens klare holdning, at fødevarer ikke skal indeholde kemiske stoffer i niveauer, der kan være skadelige for mennesker. Fostre er meget følsomme over for hormonforstyrrende stoffer, så det er vigtigt, at de grænseværdier, der sættes, også beskytter de ufødte børn.

Det er regeringens holdning, at kemiske stoffer i foder og fødevarer bedst reguleres med harmoniserede regler, der beskytter alle borgere i

EU, ellers er det vanskeligt at sikre, at det kommer danske borgere til gode .

Som eksempel er der netop vedtaget (12. juni 2024) et EU-forbud mod anvendelse af stoffet bisphenol A og andre lignende bisphenoler. Det er en stor sejr – også for Danmark, som har arbejdet for den mest restriktive regulering af bisphenoler.

Et andet godt eksempel er, at der i den helt nye Emballage- og emballageaffaldsforordning er blevet indført et forbud mod de skadelige PFAS-stoffer i fødevareemballage.

Senest har et samlet Folketing indgået en aftale om den første nationale handlingsplan mod PFAS-forurening, som skal beskytte danskerne mod PFAS i hverdagen ved bl.a. at arbejde for at fremme flere og mere kvalificerede EU-grænseværdier for PFAS i fødevarer.

Forskning i hormonforstyrrende stoffer

Årsagerne til den pressede fertilitet både i Danmark og resten af Europa er mange. I Danmark har vi et videncenter for hormonforstyrrende stoffer (CEHOS), hvor forskere har vist sammenhænge mellem hormonforstyrrende stoffer og skadelige effekter på menneskers og dyrs fertilitet og reproduktion. I centeret samarbejder 3 forskningsenheder fra Rigshospitalet (EDMaRC) og SDU og DTU i regi af CEHOS.

EDMaRC forsker i menneskers hormonsystemer og måler bl.a. mængden af hormonforstyrrende stoffer i mennesker for at vise en sammenhæng til skadelige ændringer fx på forplantningsevnen. Hvis man finder en sådan sammenhæng, så er det et slagkraftigt argument for regulering. På den anden side: hvis vi kan finde både kemikalierne og negative effekter i mennesker, så er skaden allerede sket.

DTU undersøger stoffernes effekter i mennesker ved forsøg på dyr og andre metoder og ved at udvikle testmetoder. På den måde får man mulighed for at teste stoffer for deres skadelige effekter, før vi ved, at de skader menneskers helbred. SDU ser på effekter i miljøet og udvikling af testmetoder for effekter i miljøet.

Med andre ord har vi brug for, at de går hånd i hånd alle tre.

Som en del af Centeret for Hormonforstyrrende Stoffe under Kemiindsats 2022-2025 modtager EDMaRC i dag godt 60% af hormoncenterets midler.

Der blev i Forskningsreserven for 2024 afsat 210 mio. kr. til klinisk forskning - blandt andet i fertilitet og hormonforstyrrende stoffer. Det blev en del af aftalen efter SF's ønske. Indenrigs- og Sundhedsministeriet følger fortsat fertilitetsområdet

tæt og er i dialog med relevante interessenter på området.

Såfremt der skal ske yderligere finansiering af EDMaRC, så må udgangspunktet være, at det sker i regi af de respektive aftaler om kemiindsatsen og forskningsreserven.

Afslutningsvis vil jeg gerne gentage, at vi har brug for at udvide forsigtighedsprincippet for at få helt styr på de hormonforstyrrende stoffer. Det skal bestå af elementerne, jeg netop har beskrevet, og kan sammenfattes i fire punkter:

1. Ingen data - intet marked. Vi skal have dokumentation for, om stofferne er farlige.
2. Stoffer skal klassificeres, hvis de er hormonforstyrrende
3. Automatiske forbud mod hormonforstyrrende stoffer i forbrugerprodukter, med mindre stofferne ikke kan undværes
4. Vi skal have forskning, der er målrettet på at kunne identificere de hormonforstyrrende stoffer.

Så selvom, der er gjort en stor indsats, er vi langt fra i mål. Vi skal sætte effektivt ind overfor hormonforstyrrende stoffer.